

BØRN I KØKKENET - ET SPØRGSMÅL OM ANERKENDELSE

*af Jens Ulrich.**

Artiklen er bragt i det pædagogiske tidsskrift *0-14*, Dansk Pædagogisk Forum, nr. 1/2010, side 56-59.

Børn og madlavning er en hyggelig cocktail. Men den moderne familie føler sig presset, så det er sjældent, at børnene er med i køkkenet. Og det er en skam. For børn får rigtig meget ud af at være med i køkkenet. Men institutionernes køkken ligger da lige til højrebenet!

Mange af landets institutioner står over for eller midt i at skulle indføre madordninger. Man kan mene meget om, hvorvidt ordningen er ressourcemæssig bæredygtig. Men hvorfor ikke forsøge at overvinde de praktiske og økonomiske problemer, der ligger i at lave maden ude i institutionerne og i stedet se på de pædagogiske muligheder en madordning åbner for? Tager man børnene med i køkkenet, kan madlavningen udgøre en stor del af institutionens daglige pædagogiske praksis. Der ligger nemlig et stort potentiale for anerkendelse, når børnene inddrages i tilberedningen af maden.

Alle forældre kender dilemmaet. Skal den hurtige madlavning prioriteres, så

man relativt omkostningsfrit kan komme videre i den pressede hverdag, eller skal man spille rollen som overskudsforældre og inddrage børnene i madlavningen? Den moderne families hverdag flyder som bekendt over med dilemmaer af denne slags. Og moderne forældre er blevet eksperter ud i konstruktionen af pragmatiske kompromisser. I praksis betyder det ofte, at det er den nemme løsning, der vælges. Man gør det selv og sparer lidt tid. Det går jo nok alligevel!

En offentlig opgave?

Det videre spørgsmål er selvsagt, om det så bliver en offentlig opgave – og dermed institutionen opgave – at sørge for, at børnene er med i køkkenet. Hvis børnenes engagement i madlavningen udelukkende skulle begrundes med, at de skal lære håndværket, kogekunsten, så er det måske ikke så nødvendigt, at institutionen bringes i spil. Folkeskolen har jo dette på skemaet. Men det handler ikke kun om at give børnene håndværksmæssige færdigheder ud i madlavningen. Det handler også om, at bruge den pædagogiske mulighed, som ligger i at have børnene med i køkkenet i institutionens almindelige hverdag.

Og når den politiske virkelighed byder mange institutioner at tilbyde et sundt måltid mad til børnene, ja, hvorfor så ikke få det hele til at gå op i en større helhed? Ved at inddrage børnene i institutionens madlavning er der mulighed for at se en madordning som en kærdkommen lejlighed til at

udvide den pædagogiske indsats og dermed børnenes udbytte af at gå i institution.

Spørgsmålet om ressourcer og logistik er selvsagt væsentligt i denne sammenhæng. For kan det overhovedet realiseres at få børnene med i institutionernes køkkener? Er børn i køkkenet blot en velment utopi, som ikke lader sig realisere? Det er et vanskeligt spørgsmål, der givetvis ikke findes et enkelt og generelt svar på. Her skal det blot nævnes, at utopier ikke nødvendigvis skal realiseres for at være virkningsfulde. De kan med fordel bruges som pejlemærker for en ønskværdig udvikling uden at de skal realiseres fuldt ud – ellers var det jo ikke utopier!

Børn har brug for anerkendelse

Men tilbage til udgangspunktet. Nemlig den pædagogiske gevinst ved at engagere børnene i madlavningen. Anerkendende pædagogik er for tiden en af de mest funklende stjerner på den pædagogiske himmel. Børnene skal mødes med anerkendelse, så deres selvværd styrkes. Sociologen Axel Honneth har imidlertid en lidt anden tilgang til den anerkendende tanke end den, vi normalt finder i den pædagogiske og psykologiske litteratur. Og det giver rigtig god mening at se lidt nærmere på Honneths tilgang, når vi skal blive klogere på, hvordan vi skal forholde os til børnenes involvering i madlavningen.

Honneth mener grundlæggende, at vi alle har brug for tre former for anerkendelse for at være hele og mentalt sunde individer. Vi har således brug for intim anerkendelse, formel anerkendelse og social anerkendelse.

Den intime anerkendelse er en anerkendelsesform, som vi får i kærlighedsrelationer. Vi har alle brug for at blive elsket – måske endda betingelsesløst. Og det bliver vi typisk af dem, vi har nære intime forbindelser med. Altså vores kæreste, vores mand eller kone eller vores forældre. I vore dage nyder de fleste børn heldigvis ingen afsavn på dette område. Vores børn er blevet ønskebørn. De er en del af forældrenes identitetsprojekt og skal som sådan ikke gøre andet end blot være til stede, for at vi, som forældre, elsker dem, ja nærmest forguder dem. Så her kan vi for de fleste børns vedkommende sætte flueben ud for Honneths første anerkendelsesform.

Den anden anerkendelsesform, som Honneth peger på, er *den formelle anerkendelse*. Her er det rettigheder og ligestilling, der er omdrejningspunktet. Som individ vil vi behandles som andre individer, der har samme samfundsmæssige position, som vi selv har. Jeg vil have stemmeret. Jeg vil have ytringsfrihed og jeg vil have religionsfrihed. Ganske som de andre borgere, der lever i landet. Jeg vil også anerkendes ved at have samme økonomiske rettigheder, som alle andre. Jeg vil eksempelvis have SU, bør-

nepenge og pension, hvis jeg lever op til de formelle og lige krav, som udløser disse økonomiske overførsler. Pointen er her, at jeg ikke vil behandles dårligere end andre, som er i samme situation som mig. Skal jeg føle mig anerkendt, som et fuldgældigt samfundsmedlem, så kræver det også, at jeg nyder samme rettigheder som mine ligestillede.

På dette formelle område er børnene også godt med. De er udstyret med en lang række af rettigheder, som er med til at give dem en formel anerkendelse. De har blandt andet ret til ikke at blive slået af deres forældre. De har ret til at blive hørt, når det skal besluttes, hvor de skal bo efter en skilsmisse. Og med menneskerettighedserklæringen som forbillede er der sågar blevet udarbejdet en Børnekonvention, hvori der oplystes en lang række af specifikke børnerettigheder. Så også her kan vi med sindsro sætte flueben ved Honneths anden anerkendelsesform. Børn nyder typisk også formel anerkendelse.

Men hvad med den tredje form for anerkendelse? *Den sociale anerkendelse*. Honneth peger her på, at vi alle har brug for at blive anerkendt for det, vi hver især bidrager til fællesskabet med. Vi har brug for, at andre anerkender vores indsats som værdifuld. Den sociale anerkendelse kommer altså ikke af sig selv. Det er en anerkendelse, som vi skal gøre os fortjent til.

Når Victor på gul stue rydder op efter sin leg i pudrummet, så er det ikke denne form for anerkendelse, der er i spil, når pædagogen roser ham for indsatsen. Victor har så at sige kun fjernet sporene fra hans egen selvudfoldelse. Han har ikke bidraget med noget til fællesskabet. Han skal selvfølgelig rydde op efter sig, men den anerkendelse, han får for oprydningen, bonner ikke ind på kontoen for den nødvendige sociale anerkendelse.

I en moderne hverdag skal vi lede længe efter steder, hvor børn rent faktisk får mulighed for at bidrage med noget, som kan give dem social anerkendelse. Vi, de voksne, har skabt nogle rammer, som gør det meget vanskeligt for børnene at bidrage med noget til fællesskabet. De har eksempelvis ikke mange pligter i hjemmet. Og giver vi dem endelig pligter, og dermed mulighed for at bidrage til det fælles, så aflønnes de straks med lommepege eller andre former for økonomisk anerkendelse. Ikke social anerkendelse.

Og så er vi ved at være fremme ved pointen. Tager vi børnene med i institutionens køkken, så har de rent faktisk en mulighed for at høste den sociale anerkendelse, der afstedkommes af at være med til at fremstille den mad, som de andre børns senere skal nyde godt af. De bidrager med noget til fællesskabet, som de med rimelighed kan forventet at høste anerkendelse for. Her er ikke tale om at

få ros for at rydde op efter sig. Her er ikke tale om at få anerkendelse for blot at være til, som man på plagieret form kan beskylde dele af den anerkendende pædagogik for at lade sig nøje med. Nej, her er mulighed for at gøre en forskel på andres vegne. Når børnene på skift er med i køkkenet, så oplever de selv, at de bidrager med noget. Og samtidig erfarer de andre børn, dem der laves mad til, at det ikke er lige meget, hvad der bliver lavet i køkkenet. Børnene behøver ikke sige tak for mad – det er jo deres egne forældre, der har betalt! Men de kan med god samvittighed sige tak for madlavningen.

Så skal der sættes flueben ved Honneths sidste anerkendelsesform, så ligger det lige til højrebenet, at bruge implementeringen af madordninger som en oplagt mulighed for at give børn den anerkendelse, de ellers har meget vanskeligt ved at opnå i et moderne velfærdssamfund. Mad skal ikke bare serveres. Mad skal laves. Også af børn.

** Jens Ulrich (ph.d. & cand.mag.) er indehaver af konsulentfirmaet Måltidsinnovation og ansat på University College Syddanmark*
